

ДОСЛІДЖЕННЯ ДІАЛОГУ В СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЯХ

Спілкування розуміємо як мовленнєву взаємодію двох або більше людей, під час якої виникає психологічний контакт, що проявляється в обміні інформацією; мовленнєве спілкування може мати результатом взаємовплив, взаєморозуміння та емоційні переживання. Сучасна вітчизняна лінгвістична думка трактує діалог як форму мовлення, ситуативно зумовлене спілкування двох або кількох (полілог) осіб, комунікативні ролі яких інверсуються (мовець стає адресатом, а адресат перетворюється на мовця, адресатом якого є перший мовець) за умови визнання учасниками спілкування спільної мети й напрямку комунікації [7: 134-135]. Діалог і діалогічна діяльність розуміються як особливий вид мовленнєвої діяльності, що характеризується ситуативністю, наявністю двох або більше комунікантів, швидкістю психологічної та мовленнєвої діяльності, персональною спрямованістю [3:72].

За своєю природою діалог – це розмова, при якій відбувається безпосередній обмін висловленнями комунікантів. Видатний науковець-філолог ХХ століття М.М. Бахтін писав, що якщо визнавати, що мова є найважливішим засобом і шляхом людського спілкування, то діалог є однією з найсуттєвіших форм функціонування мови. Вчений підкреслював, що загалом будь-яка комунікація є діалогічною. Діалог виникає з необхідності висловити свої думки, почуття, наміри, бажання, волю, повідомити іншу людину про щось, дізнатися від неї про що-небудь й висловити своє ставлення до сказаного, дати відповідь на слова співбесідника. Діалогічне спілкування людей забезпечує реалізацію взаємодії людей у суспільстві. Діалог є специфічною формою соціального контакту, що базується на передачі інформації шляхом соціальної поведінки людей, як правило вираженої за допомогою мови, і соціального зв'язку між

людьми [1:160-161]. Первинність діалогічної комунікації не викликає заперечень.

Найрізноманітнішими є лінгвістичні аспекти вивчення діалогічного мовлення в різному комунікативному оточенні й у різних видах дискурсу. Діалогічні дискурси розглядаються з функціонально-стильової, комунікативно-прагматичної, семантичної, формально-граматичної позицій як в нашій країні, так і за кордоном. Предметом аналізу було співвідношення монологічних і діалогічних форм мовлення (М.М. Бахтін [2]); вивчалися особливості спонтанного та усно-мовленнєвого діалогу (К.А. Долінін [5], М. Стаббз [10]); пропонувалося вивчення діалогу в драмі і прозі (Н.Д. Борисенко [4]); розглядалася взаємодія авторського мовлення і мовлення персонажів у художній прозі та драматургії (Н.М. Шкворченко [9]). З числа досліджень останніх років, що становлять особливий інтерес в аспекті нашої роботи, слід назвати дисертацію М.Г. Лук'янець, присвячену стратегічним і тактичним характеристикам респонсивних реплік [6]. Поза межами завдань цієї цікавої розвідки, втім, залишилися особливості міжгендерного спілкування персонажів у двовекторному вимірі – гендер автора:гендер персонажа, а також вектор точки зору, які досліджуються у нашій роботі.

Доцільно зауважити, що невинний розвиток соціуму, комунікації в ньому з усіма її видами робить вивчення діалогічного мовлення й діалогічних дискурсів практично невичерпним у зв'язку з їх постійним розвитком, гнучким пристосуванням до лінгвістичних і позалінгвістичних умов, що постійно змінюються, а також у зв'язку з розвитком і виникненням нових парадигм мовознавчих досліджень. Нові мовознавчі студії, присвячені діалогу, дозволяють глибше дослідити це багатогранне й багатоаспектне дискурсивне явище [8: 385] й виявити його цікаві характеристики, зокрема його властивості в міжгендерному й прагматичному аспектах.

Джерела та література:

1. Бахтин М.М. Проблема речевих жанров /М.М. Бахтин // Бахтин. М.М. Собр. соч. – Т.5. – М.: Наука, 1996.
2. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. – М.: Искусство, 1986. – 424 с.
3. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич. – К.: Академія, 2004. – 344 с.
4. Борисенко Н.Д. Висловлення згоди та відмови в дискурсі британської драми: комунікативно-прагматичний аспект / Н.Д. Борисенко // Мовні і концептуальні картини світу / за ред.. А.Д. Бєлової. – Київ: ВПЦ «Київський університет», 2015 б. – Вип. 55. – Частина 2. – С. 24-29 – 434 с.
5. Долинин К.А. Интерпретация текста: Учебное пособие. Изд. 4-е. / К.А.Долинин. – М.: КомКнига, 2008. – 304 с.